

AML

**ANTI
MONEY
LAUNDERING**

PRZYJMOWANIE PŁATNOŚCI GOTÓWKOWYCH W BRANŻY DEALERSKIEJ

**Przeciwdziałanie praniu pieniędzy
i finansowaniu terroryzmu (przepisy AML)**

SZKOLENIE

PROCEDURY I INSTRUKCJE

BAZA WIEDZY

Kopiowanie i przechowywanie kopii dowodów osobistych klientów. Kiedy możliwe?

13 października 2022 / AML, Prawo

Pytanie o to, czy kopiowanie dowodów osobistych klientów przez instytucje obowiązane i przechowywanie ich kopii na potrzeby związane z realizacją obowiązków wynikających z Ustawy AML jest dopuszczalne również w świetle przepisów o ochronie danych osobowych, powraca w debacie publicznej co jakiś czas, a rozstrzygnięcie tej kwestii nastęczało i nadal nastęcza pewnych trudności. Pomocnych wskazówek w tym zakresie – również dla dealerów – dostarcza niedawna decyzja Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych.

Prawidłowa odpowiedź musi bowiem ważyć interesy dwóch bardzo istotnych grup podmiotów. Z jednej strony chodzi o ochronę danych osobowych osób fizycznych (na gruncie Rozporządzenia Ogólnego o Ochronie Danych Osobowych – RODO), a z drugiej – zapewnienie instytucjom obowiązanych sprawnych narzędzi do realizacji ich obowiązków wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu (Ustawa AML).

Powyższym tematem zajmował się niedawno ponownie Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych (UODO), który wydając decyzję administracyjną z 10 czerwca 2022 r. (sygn. ZSPR.440.1701.2018.FT.AJ), stwierdził, że na podstawie przepisów Ustawy AML banki w pewnych okolicznościach są uprawnione do wykonywania i zbierania kopii dokumentów tożsamości swoich klientów, np. przy zawieraniu umowy rachunku bankowego.

Uprawnienie do skopiowania dowodu – Ustawa AML

Samo uprawnienie do kopiowania przez instytucje obowiązane dowodów osobistych wynika z art. 34 ust 4 Ustawy AML, który stanowi, że przy zastosowaniu środków bezpieczeństwa finansowego (tj. identyfikacji i weryfikacji klienta), **instytucja obowiązana może przetwarzać informacje zawarte w dokumentach tożsamości klienta i osoby upoważnionej do działania w jego imieniu oraz sporządzać ich kopie.**

Niemniej, pojawia się zasadnicze pytanie: czy bank, firma leasingowa, dealer lub inna instytucja obowiązana może z tego uprawnienia korzystać w każdym przypadku zastosowania środków bezpieczeństwa finansowego?

Obowiązek identyfikacji i weryfikacji klienta

Instytucja obowiązana ma obowiązek stosowania wobec swoich klientów środków bezpieczeństwa finansowego, w tym identyfikacji i weryfikacji.

W przypadku osoby fizycznej identyfikacja polega na ustaleniu danych, takich jak m.in. imię i nazwisko, obywatelstwo, numer PESEL, adres zamieszkania, nazwa działalności i NIP (jeśli jest przedsiębiorcą), jak również serii i numeru dowodu osobistego. Pozyskane informacje trzeba dodatkowo zweryfikować, co można uczynić w ramach np. okazania pracownikowi instytucji obowiązanej przez klienta jego dowodu osobistego. Czy potrzebna jest też kopia tego dowodu?

Obowiązek przechowywania kopii dokumentacji

Należy dodać, że Ustawa AML nakłada na instytucje obowiązane (w tym na dealerów, którzy m.in. przeprowadzają transakcje gotówkowe w kwocie stanowiącej równowartość lub przekraczającej równowartość 10 000 euro) nie tylko obowiązek identyfikacji i weryfikacji klienta, ale także – stosownie do art. 49 Ustawy AML – obowiązek przechowywania uzyskanych w wyniku stosowania środków bezpieczeństwa finansowego kopii dokumentów i informacji. Obowiązek ten trwa przez 5 lat, licząc od dnia zakończenia stosunków gospodarczych z klientem lub od dnia przeprowadzenia transakcji okazjonalnej.

Skoro zatem konieczne jest przechowywanie dokumentacji, dotyczącej środków bezpieczeństwa finansowego, to czy instytucja obowiązana, która je stosuje, zawsze może skopiować dowód osobisty klienta i przechowywać jego kopię? Zdaniem Prezesa UODO nie w każdej sytuacji.

Decyzja UODO

Choć komentowana decyzja UODO jest korzystna dla banku (instytucji obowiązanej), a więc przyznaje mu uprawnienie w postaci możliwości wykonywania i zbierania kopii dokumentów tożsamości klientów, to jednak z uzasadnienia wynika, że prawo do korzystania z tego uprawnienia przez banki (i jak należy zakładać – inne instytucje obowiązane, w tym np. dealerów) nie może być zupełnie dowolne i nie wystarczy powołać się na sam fakt posiadania statusu instytucji finansowej (czy szerzej: instytucji obowiązanej) i stosowania środków bezpieczeństwa finansowego, by automatycznie móc z niego zawsze korzystać.

W warunkach omawianej sprawy bank skopiował i przechowywał kopię dowodu osobistego klienta w związku z nawiązaniem stosunków gospodarczych – przy zawieraniu umowy konta oraz umowy bankowości elektronicznej.

Prezes UODO wskazał zaś, że w tym przypadku skopiowanie i przechowywanie kopii dowodu osobistego klienta nie stanowiło naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych (RODO), wskazując że:

- bank kopiował i archiwizował kopie dowodów osobistych zgodnie z art. 35 Ustawy AML – w ramach stosowania środków bezpieczeństwa finansowego przy nawiązywaniu stosunków gospodarczych;
- przed wykonaniem kopii dowodu osobistego klienta bank przeprowadził ocenę ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu dla klienta – i choć dla samego klienta bank ustalił standardowe ryzyko prania pieniędzy, to niezależnie od tego, w ramach dokonywanej oceny ryzyka prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu z wykorzystaniem poszczególnych produktów, bank ustalił, że rachunek bankowy jest produktem rodzącym największe ryzyko;
- przy zawieraniu umowy rachunku bankowego bank wymagał sporządzenia kopii dokumentu tożsamości jako potwierdzenia wykonania środków bezpieczeństwa

finansowego oraz miał obowiązek przechowywania kopii dokumentów uzyskanych w wyniku stosowania tych środków;

- bank ustalił, że przetwarzanie danych osobowych klienta, zawartych w kopii dowodu osobistego, było niezbędne w celu zastosowania środków bezpieczeństwa finansowego, zgodnie z art. 35 Ustawy AML z zasadami celowości i minimalizacji, o których mowa w art. 5 ust. 1 lit b) i c) RODO i ww. dane są zbierane w konkretnych, wyraźnie i prawnie uzasadnionych celach, a także adekwatnie do konieczności ich osiągnięcia.

Okolicznością przesądzającą o niezbędności wykonania kopii dowodu osobistego klienta bank było to, że umowa zawarta przez klienta dotyczyła produktu, który rodził największe ryzyko prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, tj. rachunku bankowego. W przypadku działalności prowadzonej przez dealerów z największym ryzykiem prania pieniędzy wiąże się natomiast sprzedaż samochodów.

Anna Ziemnicka-Milej

W konsekwencji Prezes UODO podkreślił, że przetwarzanie danych osobowych utrwalonych poprzez sporządzenie kopii dowodu osobistego klienta, w tym przechowywanie tych danych osobowych w utrwalonej formie było działaniem niezbędnym do wypełnienia obowiązku prawnego ciążącego na administratorze (znajdującym oparcie w przesłance z art. 6 ust. 1 lit. c RODO) oraz zgodnym z zasadami ograniczenia celu i minimalizacji danych (tj. dane osobowe mogą być zbierane jedynie w konkretnych, wyraźnych i prawnie uzasadnionych celach i nieprzetwarzane dalej w sposób niezgodny z tymi celami, a proces przetwarzania danych osobowych musi być adekwatny, stosowny oraz ograniczony do tego, co niezbędne do celów, w których są przetwarzane).

W ocenie Prezesa UODO bank wykazał w toku postępowania, iż podczas nawiązywania stosunków gospodarczych z klientem zaistniała konieczność zastosowania środków wiążących się z pozyskaniem jego danych osobowych utrwalonych poprzez sporządzenie

kopii dowodu osobistego (np. konieczność przetwarzania wizerunku w trakcie trwania stosunków gospodarczych – m.in. dla weryfikacji list sankcyjnych czy statusu PEP).

Jak podkreślił jednak Prezes UODO, **okolicznością przesądającą** o niezbędności wykonania kopii dowodu osobistego klienta na potrzeby udokumentowania zastosowanych przez bank środków bezpieczeństwa było to, że umowa zawarta przez klienta z bankiem dotyczyła produktu, który rodził największe ryzyko prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, tj. rachunku bankowego, oraz produktu z nim związanego, czyli umowy bankowości elektronicznej.

Istotne z perspektywy Prezesa UODO było również to, że bank wykazał, że decyzja o zastosowaniu tego rodzaju środków została poprzedzona indywidualną analizą w zakresie zgodności z przepisami o ochronie danych osobowych.

Konkluzje wynikające z decyzji Prezesa UODO

Omawiana decyzja jest dobrym sygnałem dla instytucji obowiązyanych. Bo choć decyzja Prezesa UODO nie potwierdza, że mogą one zawsze, w przypadku stosowania środków bezpieczeństwa finansowego, zupełnie swobodnie kopiować dowody osobiste i przechowywać ich kopie, to jednak Prezes UODO wskazuje, że dla skorzystania z tej możliwości, nie jest konieczna zawsze indywidualna ocena ryzyka dokonywana w odniesieniu do konkretnego klienta (czyli zasadniczo dokonywana przed pracownika instytucji obowiązyanej odpowiedzialnego za sprzedaż, np. handlowca), ale w pewnych okolicznościach wystarczy, że dany produkt, znajdujący się w ofercie instytucji obowiązyanej, generuje podwyższony poziom ryzyka.

Można więc pokusić się o tezę, że w świetle najnowszego stanowiska Prezesa UODO możliwe jest wprowadzenie określonych standardów kompletowania dokumentacji w odniesienia do danego produktu oferowanego klientom – bez rozstrzygnięcia za każdym razem, na poziomie indywidualnej transakcji, czy można skopiować dowód osobisty klienta. Oczywiście wprowadzenie takich reguł powinno odbyć się przy poszanowaniu zasad ograniczenia celu i minimalizacji danych wynikających z RODO (o których mowa powyżej), a więc przy założeniu, że w warunkach uzasadnionego ryzyka posiadanie kopii dowodu osobistego jest niezbędne.

W przypadku działalności prowadzonej przez dealerów – na podstawie omawianej decyzji UODO – można założyć, że wykonanie i przechowywanie kopii dowodu osobistego np. w przypadku transakcji opiewających na wysokie kwoty lub rodzących podwyższone ryzyko z

innych powodów, na potrzeby udokumentowania stosowanych środków bezpieczeństwa będzie elementem procedury sprzedaży samochodów, czyli produktów, które – analogicznie jak w przypadku otwierania rachunków przez banki – wiążą się z największym ryzykiem prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu.

Autor: Anna Ziemnicka-Milej

AML a obowiązki w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy - szkolenie praktyczne

Uczestnictwo stacjonarne

Warszawa
26.10.2022

Godz. 10:00-16:00

Budynek Spektrum Tower
ul. Twarda 18, 00-105 Warszawa
17. piętro – siedziba Gekko Taxens

[Lokalizacja](#)

Uczestnictwo on-line

Cała Polska
26.10.2022

Godz. 10:00-16:00

Uczestnictwo na zasadach identycznych jak w przypadku szkolenia stacjonarnego: możliwość zadawania pytań na żywo – przez mikrofon lub chat.

Szkolenia z zakresu AML - wymogi ustawowe

Instytucje obowiązane mają obowiązek zapewnić udział osób wykonujących obowiązki związane z AML w programach szkoleniowych dotyczących realizacji tych obowiązków.

Programy szkoleniowe powinny uwzględniać charakter, rodzaj i rozmiar działalności prowadzonej przez instytucję obowiązaną oraz zapewniać aktualną wiedzę w zakresie realizacji obowiązków instytucji obowiązananej.

Szkolenia powinny uwzględniać zagadnienia związane z ochroną danych osobowych.

Za niewykonanie obowiązku zapewnienia szkoleń może zostać nałożona kara administracyjna lub kara pieniężna na AML Officer w wysokości do 1 000 000 zł.

O szkoleniu

Zgłaszając udział w szkoleniu „AML a obowiązki w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy – szkolenie praktyczne”, uzyskasz:

- ✓ 6 godz. praktycznej wiedzy przekazanej w trakcie szkolenia na żywo
- ✓ Możliwość zadawania pytań w trakcie szkolenia – zarówno uczestnicząc stacjonarnie, jak i online
- ✓ Specjalne warunki na zakup dodatkowych produktów dotyczących AML oferowanych przez Gekko Taxens Akademia
- ✓ Materiały szkoleniowe w formie drukowanej – zarówno uczestnicząc stacjonarnie, jak i online
- ✓ Certyfikat uczestnictwa – w formie papierowej i/lub elektronicznej
- ✓ Bezpłatną weryfikację prawidłowości zgłoszenia spółki do Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych

A w Pakiecie Standardowym dodatkowo:

- ✓ Możliwość zadania dodatkowych pytań po szkoleniu
- ✓ Dostęp do nagrania ze szkolenia

Uczestnicząc w szkoleniu, dowiesz się między innymi:

- 1** Podjęcie jakich działań przez spółkę sprawia, że staje się ona instytucją obowiązaną?
- 2** Czy spółka może ograniczyć lub całkowicie wyeliminować przyjmowanie płatności gotówkowych?
- 3** Jak zidentyfikować i ocenić zagrożenie prania brudnych pieniędzy dla poszczególnych transakcji?
- 4** Jak dobrać środki bezpieczeństwa finansowego dla transakcji okazjonalnej oraz istniejącego stosunku gospodarczego?
- 5** Jak prawidłowo i w oparciu o jakie źródła identyfikować beneficjenta rzeczywistego?
- 6** Co, kiedy i jak raportować do Generalnego Inspektora Informacji Finansowej (GIIF)?
- 7** Jak przeprowadzić obowiązkową, okresową ocenę ryzyka (nie rzadziej niż co 2 lata)?
- 8** Jaka odpowiedzialność – na gruncie przepisów AML – spoczywa na zarządcie, księgowym i handlowcu?

Program

Zajęcia stacjonarne lub online

Prowadzący: Anna Ziemnicka-Milej

Pranie pieniędzy.

Zagadnienia wstępne

- Zdefiniowanie zjawiska
- Kto i jak pierze pieniądze?
- Przyczyny prania pieniędzy
- Proces prania pieniędzy
- Proste mechanizmy prania pieniędzy
- Mieszanie „brudnych” pieniędzy z legalnymi
- Skala zjawiska prania pieniędzy

Pranie pieniędzy – normy prawne i definicje

- Instytucja obowiązana
- Beneficjent rzeczywisty
- Osoba zajmująca eksponowane stanowisko polityczne (PEP)
- Generalny Inspektor Informacji Finansowej (GIIF)
- Klient
- Stosunki gospodarcze
- Transakcja okazjonalna

Instytucja obowiązana – praktyka

- Uzyskanie statusu instytucji obowiązanej
- Obowiązki instytucji obowiązanej
- Jak długo utrzymuje się status instytucji obowiązanej?
- Utrata statusu instytucji obowiązanej
- Procedura płatności – eliminowanie ryzyka stania się instytucją obowiązaną

Centralny Rejestr Beneficjentów Rzeczywistych

- Dane podlegające ujawnieniu w CRBR
- Zasady prawidłowego określania beneficjenta rzeczywistego
- Termin na dokonanie zgłoszenia
- Kary
- Zgłoszenie do CRBR
- Zmiana danych
- Zasady raportowania rozbieżności

Sankcje i odpowiedzialność

- Kto odpowiada za AML?
- Odpowiedzialność za naruszenie obowiązków AML

Ocena ryzyka prania pieniędzy i środki bezpieczeństwa finansowego

A. Ogólna ocena ryzyka

- Rodzaje zagrożeń
- Ryzyko początkowe
- Podatność
- Ryzyko końcowe

B. Środki bezpieczeństwa finansowego

- Zakres środków bezpieczeństwa finansowego
- Kiedy nie przeprowadzać transakcji?
- Dokumentowanie zastosowania środków bezpieczeństwa finansowego
- Narzędzia do oceny ryzyka i źródła danych
- Stosowanie środków bezpieczeństwa finansowego a RODO
- Kopiowanie dokumentów tożsamości
- Obowiązki związane z przetwarzaniem danych osobowych na gruncie ustawy AML
- Czas przechowywania dokumentacji

Wewnętrzne procedury

- Elementy procedury i dokumentacji AML
- Wdrożenie procedury i akceptacja przez kadrę kierowniczą
- Zapoznanie pracowników z procedurą i obowiązków szkoleniowy
- Ochrona pracowników raportujących do GIIF oraz innych osób realizujących w praktyce AML, w tym wzmocnienie prawne tzw. sygnalistów – obowiązek wprowadzenia procedury anonimowego zgłaszania naruszeń

Raportowanie do GIIF

- Transakcje nadprogowe
- Transakcje podejrzone

Rejestr działalności na rzecz spółek lub trustów

Wykładowca

Anna Ziemnicka-Milej

Partner i adwokat w Gekko Taxens. Zajmuje się obsługą sporów sądowych, postępowaniami karnymi skarbowymi oraz sprawami z zakresu prawa własności intelektualnej, w szczególności prawem autorskim.

Współpracuje z dealerami, świadcząc pomoc prawną m.in. w zakresie RODO, przepisów o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy (AML) i zagadnień związanych z ochroną środowiska, w tym w odniesieniu do ustawy o recyklingu pojazdów.

Polityka firmy w zakresie płatności gotówkowych a dodatkowe obowiązki

Firma przyjmuje płatności gotówkowe o równowartości co najmniej 10 tys. euro

Co potrzebne?

- ✓ Procedura przyjmowania płatności gotówkowych
- ✓ Zasady identyfikacji klienta i beneficjenta rzeczywistego (oraz weryfikacji otrzymanych danych)
- ✓ Karta oceny ryzyka klienta i transakcji
- ✓ Dokumentacja dotycząca weryfikacji
- ✓ Ocena ryzyka (nie rzadziej niż co 2 lata)
- ✓ Cykliczne szkolenia pracowników

Firma nie przyjmuje (lub nie chce przyjmować) płatności gotówkowych o równowartości co najmniej 10 tys. euro

Co potrzebne?

- ✓ Uchwała zarządu dotycząca płatności gotówkowych
- ✓ Instrukcja dotycząca przyjmowania płatności gotówkowych
- ✓ Ocena ryzyka po 2 latach od przyjęcia ostatniej płatności nadprogowej

[Sprawdź ofertę >>](#)

[Sprawdź ofertę >>](#)

Dostępne pakiety

EKONOMICZNY

Dla 1 osoby

- ✓ Udział w trwającym 6 godz. szkoleniu
- ✓ Możliwość zadawania pytań w trakcie szkolenia (uczestnicząc online: przez chat lub mikrofon)
- ✗ Możliwość zadania pytań po szkoleniu (przez e-mail)
- ✗ Dostęp do nagrania ze szkolenia
- ✓ Materiały szkoleniowe w formie drukowanej
- ✓ Certyfikat uczestnictwa w formie elektronicznej
- ✓ Certyfikat w formie papierowej*
- ✓ 5% zniżka na dodatkowe produkty dotyczące AML oferowane przez Gekko Taxens Akademia
- ✓ Bezpłatna weryfikacja prawidłowości zgłoszenia spółki do CRBR

699 zł
netto + VAT

STANDARDOWY

Dla 1 osoby

- ✓ Udział w trwającym 6 godz. szkoleniu
- ✓ Możliwość zadawania pytań w trakcie szkolenia (uczestnicząc online: przez chat lub mikrofon)
- ✓ Możliwość zadania pytań po szkoleniu (przez e-mail) - limit 3 pytań
- ✓ Dostęp do nagrania ze szkolenia
- ✓ Materiały szkoleniowe w formie drukowanej
- ✓ Certyfikat uczestnictwa w formie elektronicznej
- ✓ Certyfikat w formie papierowej*
- ✓ 10% zniżka na dodatkowe produkty dotyczące AML oferowane przez Gekko Taxens Akademia
- ✓ Bezpłatna weryfikacja prawidłowości zgłoszenia spółki do CRBR

799 zł
netto + VAT

* na życzenie Uczestnika

Wszystkie szczegóły znajdują się na stronie:

gtszkolenia.pl/aml

Przepisy AML. Czy dealer może wyeliminować płatności gotówkowe?

26 września 2022 / AML, Płatności gotówkowe, Podatki

Przepisy dotyczące przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy i finansowania terroryzmu (AML) wpływają na obowiązki dealerów zarówno wtedy, gdy posiadają oni status instytucji obowiązanej, jak i wtedy, gdy takiego statusu nie mają. Oczywiście ze znacznie szerszym zakresem czynności muszą liczyć się te firmy, które pełnią rolę instytucji obowiązanej. Całkowite wyeliminowanie płatności gotówkowych jest niemożliwe, ale ich ograniczenie i podjęcie dodatkowych czynności pozwoli dealerowi na uniknięcie statusu instytucji obowiązanej i szeregu uciążliwych, związanych z nim obowiązków.

Instytucją obowiązaną dealer staje się w momencie przyjęcia lub dokonania płatności gotówkowej równej lub przekraczającej równowartość 10 000 euro (transakcja nadprogowa), ewentualnie jeśli świadczy on usługi księgowe, np. dla pozostałych spółek z grupy. Nie ma przy tym znaczenia, jak często takie płatności są przyjmowane. Do wejścia w status instytucji obowiązanej wystarczy bowiem jednokrotne przeprowadzenie transakcji nadprogowej w gotówce (lub fakt świadczenia wspomnianych usług księgowych). Od tego momentu dealer powinien wypełniać wszystkie obowiązki instytucji obowiązanej.

Większość spośród dodatkowych czynności, m.in. identyfikację klienta, weryfikację przekazanych przez niego danych, przeprowadzanie oceny ryzyka czy ewentualne raportowanie do Generalnego Inspektora Informacji Finansowej (GIIF), należy podjąć jedynie w odniesieniu do nadprogowych transakcji, za które zapłata dokonywana jest w gotówce, podczas gdy należności uregulowane w formie bezgotówkowej będą od nich wolne – nawet jeśli przekraczają równowartość 10 000 euro. Oprócz tego – niezależnie od działań, które należy podjąć w przypadku pojawienia się transakcji nadprogowej – na każdej instytucji obowiązanej spoczywają dodatkowe obowiązki, których realizacja może być uciążliwa. To m.in. konieczność stosowania określonych – wynikających z procedury, którą musi wdrożyć i stosować każda instytucja obowiązana – środków bezpieczeństwa, które mają zminimalizować ryzyko prania pieniędzy. Istnieje też obowiązek przeprowadzania okresowej analizy ryzyka.

Czy z gotówki można zrezygnować?

Jeśli jednak dealer dojdzie do wniosku, że chce podjąć decyzję biznesową, zgodnie z którą klienci nie będą już mieli możliwości regulowania nadprogowych zobowiązań w gotówce (całkowite wyeliminowanie obrotu gotówkowego w odniesieniu do niektórych klientów nie jest bowiem zgodne z prawem – o czym więcej w końcowej części tekstu), może rozpocząć działania ukierunkowane na definitywne zabezpieczenie się przed uzyskaniem instytucji obowiązanej, ograniczając w ten sposób obowiązki i pola odpowiedzialności wynikające z posiadania tego statusu.

Jeśli chodzi o przesłankę uzyskania statusu instytucji obowiązanej z uwagi na gotówkowe transakcje nadprogowe, to o ile moment, w którym dealer może stać się instytucją obowiązaną jest określony bardzo precyzyjnie (dzieje się to w momencie dokonania lub przyjęcia płatności gotówkowej za transakcję nadprogową), to zdecydowanie trudniejsze jest wyznaczenie momentu, w którym przedsiębiorstwo traci ten status. Przepisy nie wskazują wprost, jak ten moment wyznaczyć. Czy zatem będzie to moment zakończenia samej transakcji? A może moment zakończenia stosunków prawnych z klientem, od którego dealer przyjął płatność nadprogową, ewentualnie decyzja o zakończeniu przyjmowania i dokonywania transakcji nadprogowych? Fakt zakończenia transakcji, a nawet stosunków prawnych z klientem wydaje się niewystarczający do uznania, że dealer utracił status instytucji obowiązanej. Zawsze bowiem może przeprowadzić kolejną transakcję nadprogową, zwłaszcza, że jego profil działalności i wartość sprzedawanych towarów, oraz praktyki z przeszłości (o ile przyjmował wcześniej nadprogowe płatności w gotówce), czynią taką możliwość realną.

Uchwała zarządu nie będzie wystarczająca w procesie odstąpienia od przyjmowania nadprogowych płatności, a w konsekwencji od statusu instytucji obowiązanej. Ważne, by dodatkowo pojawił się element, który będzie stanowił potwierdzenie, że wola wyrażona przy pomocy uchwały jest jednocześnie egzekwowana. W tym celu rekomendowane jest przyjęcie procedury, która określi sposób przyjmowania płatności gotówkowych przez pracowników dealera albo całkowicie zakaże przyjmowania płatności gotówkowych określonym grupom pracowników.

Trzeba mieć też świadomość, że prawidłowe oznaczenie momentu utraty statusu instytucji obowiązanej jest kluczowe, z perspektywy przygotowania do potencjalnej kontroli ze strony GIIF.

Na szczęście nawet regularne przyjmowanie przez dealera płatności gotówkowych w latach poprzednich nie oznacza, że w jego przypadku status instytucji obowiązanej będzie trwać latami.

Pierwszym działaniem związanym z definitywnym odstąpieniem od tego statusu powinno być wyrażenie woli przez instytucję obowiązaną – w tym przypadku dealera – iż nie chce on odtąd przyjmować nadprogowych płatności gotówkowych. Może to przybrać formę uchwały zarządu, uchwały wspólników lub innego pisemnego dokumentu, w której zostanie wskazana maksymalna kwota, jaką pracownicy dealera mogą przyjąć (lub uiszczać) w formie gotówkowej (z uwagi na zmiany kursów walut sugerowane jest tu pozostawienie pewnego marginesu i wyznaczenie górnego pułapu np. jako aktualną równowartość 9 000 lub 9 500 euro), a dodatkowo znajdzie się w niej informacja, że w przypadku wyższych kwot niezbędne jest uregulowanie płatności za pośrednictwem rachunku płatniczego dealera – np. przy pomocy przelewu czy płatności kartą (ewentualnie – instrumentem typu BLIK).

Sama uchwała zarządu nie będzie jednak wystarczająca w procesie odstąpienia od przyjmowania nadprogowych płatności, a w konsekwencji od statusu instytucji obowiązanej. Taka uchwała jest bowiem dopiero formą wyrażenia woli spółki. Ważne by dodatkowo pojawił się element, który będzie stanowił potwierdzenie, że wola wyrażona przy pomocy uchwały jest jednocześnie egzekwowana. W tym celu rekomendowane jest

przyjęcie procedury, która określi sposób przyjmowania płatności gotówkowych przez pracowników dealera (poniżej wskazanego powyżej progu – z zachowaniem opisanego powyżej marginesu na wahania kursowe) albo całkowicie zakaże przyjmowania płatności gotówkowych osobom, które mają bezpośredni kontakt z klientem (np. doradcom), przyznając takie prawo (ograniczone do kwot poniżej wskazanego progu) np. jedynie kasjerom. Znajomość procedury wśród pracowników i zobowiązanie ich do jej przestrzegania powinno pozwolić na jej skuteczne egzekwowanie. Skuteczna procedura powinna zawierać precyzyjnie sformułowane prawa i obowiązki pracowników związane z przyjmowaniem płatności gotówkowych, a także zasady odpowiedzialności za jej ewentualne nieprzestrzeganie. Elementem procedury powinny być także załączniki w postaci podpisanych przez pracowników oświadczeń, które będą wskazywały, że zostali oni zapoznani z nowymi zasadami dotyczącymi płatności gotówkowych i będą one przez nich przestrzegane.

Po przyjęciu uchwały i wdrożeniu procedury spółka może mieć komfort w zakresie tego, że zmieniła swój model biznesowy w kierunku wyeliminowania przyjmowania nadprogowych transakcji gotówkowych, a także poinformowała i przeszkoliła w tym zakresie pracowników. W przypadku ewentualnej kontroli GIIF w zakresie tego, czy dealer realizuje obowiązki wynikające ze statusu instytucji obowiązanej, może on przedstawić kontrolującemu informację, że takie obowiązki – owszem – były realizowane, ale w związku z podjętą i wdrożoną decyzją (oraz posiadaną w tym zakresie uchwałą, a także wspomnianą procedurą) utracił już status instytucji obowiązanej i obowiązki takiej instytucji zapisane w ustawie o AML już na nim nie ciążyą.

Analiza ryzyka i ustawa Prezydenta

W celu dodatkowego zabezpieczenia się przed negatywnym wynikiem kontroli (a więc przed stwierdzeniem ze strony urzędników, że decyzja dealera o pozbawieniu się statusu instytucji obowiązanej była nieskuteczna i prowadzona przez niego spółka nadal taki status posiada) możliwe byłoby także ewentualne przeprowadzenie ostatniej oceny ryzyka po 2 latach od przyjęcia ostatniej nadprogowej płatności gotówkowej i podjęcia decyzji o zaprzestaniu przyjmowania takich płatności. Pozwoli to na swego rodzaju zamknięcie – w ujęciu raportowo-analitycznym – procesu dokumentowania utraty statusu instytucji obowiązanej. Zgodnie z ustawą aktualizacji oceny ryzyka powinno się dokonywać właśnie nie rzadziej niż co 2 lata, a skoro z ostatniej oceny ryzyka wynikać będzie, że dealer nie przeprowadził żadnych transakcji nadprogowych, to zgodnie z podjętą decyzją, utracił status instytucji obowiązanej.

Ważne jednak, by instytucja, która zaprzestała przyjmowania płatności nadprogowych, przechowywała dokumentację dotyczącą transakcji przez okres co najmniej 5 lat od zakończenia stosunków gospodarczych z klientem lub przeprowadzenia transakcji okazjonalnej. Identyczny wymóg istnieje również w stosunku do dokumentacji dotyczącej zastosowanych środków bezpieczeństwa (5 lat, licząc od czasu ich zastosowania).

Warto również wskazać, że zgodnie z obowiązującymi przepisami dealer nie może całkowicie wyeliminować obrotu gotówkowego w firmie. Obowiązują go bowiem przepisy ustawy o usługach płatniczych, która od listopada 2021 r. zobowiązuje sprzedawców do przyjmowania zapłaty w gotówce za transakcje do kwoty – aktualnie – 5 882,99 tys. zł (limit ten wyznacza wysokość przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat z zysku w III kw. roku poprzedniego, ogłoszonego przez prezesa GUS).

Warto też zwrócić uwagę na inne przepisy, które nakładają limity, jeśli chodzi o transakcje gotówkowe. Między przedsiębiorcami limit to 15 tys. zł lub równowartość tej kwoty. Od 1 stycznia 2023 r. pułap ten w relacjach B2B miał zostać obniżony do 8 tys. zł, miał też pojawić się limit dotyczący transakcji gotówkowych w relacjach z konsumentami – wynoszący 20 000 zł (lub równowartość). W efekcie nowelizacji ustawy o kredycie hipotecznym, opublikowanej w Dzienniku Ustaw 17 sierpnia 2022 r., wejście w życie powyższych regulacji odroczone jednak do 1 stycznia 2024 r. Należy pamiętać, że nowe progi będzie można uwzględnić w opisywanej w tekście procedurze, kompleksowo regulując zasady przyjmowania płatności gotówkowych u danego dealera.

Autor: Anna Ziemnicka-Milej

Środki bezpieczeństwa finansowego w AML. Jak identyfikować klienta i weryfikować jego dane?

6 października 2022 / AML, Płatności gotówkowe, Podatki

Każdy dealer, który przyjmuje od klientów płatności gotówkowe o wartości równej lub przekraczającej równowartość 10 tys. euro, jest instytucją obowiązaną, która – zgodnie z przepisami ustawy AML – musi stosować właściwe środki bezpieczeństwa finansowego. O zrealizowaniu przez niego tego obowiązku świadczy przedsięwzięcie określonych działań identyfikacyjnych, weryfikacyjnych, oceniających i monitorujących. Drugim istotnym obowiązkiem dealera – instytucji obowiązanej – jest rozpoznanie ryzyka (i ocena jego poziomu) prania pieniędzy związanego ze stosunkami gospodarczymi lub transakcją okazjonalną.

Przepisy o AML dotyczą zasadniczo dealerów – instytucji obowiązanych – którzy mają do czynienia z nadprogowymi płatnościami gotówkowymi (a więc stanowiącymi równowartość 10 tys. euro lub przekraczającymi tę kwotę), zaś w bardzo wąskim zakresie tych, którzy zdecydowali o nieprzyjmowaniu nadprogowych płatności gotówkowych (o

czym więcej pisaliśmy w tekście „Przepisy AML. Czy dealer może wyeliminować płatności gotówkowe?”).

Stosownie do przepisów ustawy AML, środkami bezpieczeństwa finansowego są:

- 1) identyfikacja klienta oraz weryfikacja jego tożsamości;
- 2) identyfikacja beneficjenta rzeczywistego oraz podejmowanie uzasadnionych czynności w celu:
 - weryfikacji jego tożsamości,
 - ustalenia struktury własności i kontroli w przypadku klienta będącego osobą prawną albo jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej;
- 3) ocena stosunków gospodarczych klienta oraz (stosownie do sytuacji) uzyskanie informacji na temat ich celu i zamierzonego charakteru;
- 4) bieżące monitorowanie stosunków gospodarczych klienta, w tym:
 - analiza transakcji przeprowadzanych w ramach stosunków gospodarczych w celu zapewnienia, że transakcje te są zgodne z wiedzą instytucji obowiązanej o kliencie, rodzaju i zakresie prowadzonej przez niego działalności oraz zgodne z ryzykiem prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związanym z tym klientem,
 - badanie źródła pochodzenia wartości majątkowych będących w dyspozycji klienta (w przypadkach uzasadnionych okolicznościami),
 - zapewnienie, że posiadane dokumenty, dane lub informacje dotyczące stosunków gospodarczych są na bieżąco aktualizowane.

Jeśli dealer stał się instytucją obowiązaną z uwagi na przeprowadzane okazjonalnie nadprogowe transakcje gotówkowe, które nie mieszczą się w ramach trwających stosunków gospodarczych, co do zasady nie będzie stosował monitorowania stosunków gospodarczych, o których mowa w pkt. 4 powyżej.

W jakich przypadkach stosować środki bezpieczeństwa finansowego?

W przypadku dealerów przeprowadzających nadprogowe transakcje okazjonalne mowa będzie często o jednorazowych wizytach, w ramach których bliżej niezidentyfikowana osoba (niekorzystająca wcześniej z usług firmy) będzie zainteresowana produktem lub

usługą o wartości przekraczającej – aktualnie – około 48 tys. zł (równowartość 10 tys. euro lub więcej) i uregulowaniem zapłaty w formie gotówkowej. Przy czym bez znaczenia jest, czy transakcja jest przeprowadzana jako pojedyncza operacja, czy kilka operacji, które wydają się ze sobą powiązane.

To stosunkowo rzadkie sytuacje, ale w przypadku ich wystąpienia każdorazowo należy zastosować środki bezpieczeństwa finansowego, o których mowa poniżej.

Jeśli chodzi o identyfikację klienta oraz beneficjenta rzeczywistego, to należy pamiętać, że obowiązek ten powinien być zrealizowany przed nawiązaniem stosunków gospodarczych (czy przeprowadzeniem transakcji okazjonalnej). W przeciwnym razie, transakcja nie powinna być zrealizowana.

Jakie dane do identyfikacji?

To, jakie dane należy pozyskać od klienta w celu jego identyfikacji, zależy od tego, do której grupy należy go zaklasyfikować.

W przypadku osoby fizycznej (nieprowadzącej działalności gospodarczej) konieczne będzie pozyskanie: imienia i nazwiska potencjalnego klienta, informacji o obywatelstwie, numeru PESEL (ewentualnie daty i państwa urodzenia, gdy nie posiada PESEL-u), serii i numeru dokumentu tożsamości oraz adresu zamieszkania, w przypadku posiadania tej informacji przez instytucję obowiązaną. W przypadku osoby fizycznej prowadzącej działalność konieczne będzie jeszcze uzyskanie jej nazwy, numeru NIP oraz głównego adresu miejsca jej wykonywania.

Przepisy AML nie precyzują, jakie środki bezpieczeństwa finansowego powinny zostać podjęte w odniesieniu do danej transakcji i klienta. To dealer musi je dostosować do poziomu ryzyka. Aby posiadać komfort w tym zakresie, firma powinna być w stanie udowodnić, że zastosowane środki były adekwatne dla danej transakcji. Wdrażana przez dealera procedura powinna obowiązkowo określać np. minimalną liczbę lub konkretne rodzaje źródeł tej weryfikacji. Ważne też, by fakt weryfikacji został udokumentowany.

Klienci, którymi są osoby prawne, będą musieli przekazać dane dotyczące nazwy, formy organizacyjnej, adresu siedziby lub adresu prowadzenia działalności gospodarczej, numeru NIP, a także dane osoby reprezentującej osobę prawną (członek/członkowie zarządu). W przypadku, w którym klient będzie działał przez pełnomocnika, konieczne będzie również podanie wskazanych w ustawie danych tego pełnomocnika.

Na kliencie ponadto ciąży obowiązek wskazania danych jego beneficjentów rzeczywistych (osób fizycznych, mających decydujący wpływ na klienta – przy czym ich zidentyfikowanie czasami może nastręczać dużych trudności). Należy jednak pamiętać, że w przypadku osoby fizycznej w praktyce co do zasady nie będzie takiej potrzeby, bo za beneficjenta rzeczywistego uznaje się w tym przypadku samego klienta (chyba, że istnieją dowody, że decydujący wpływ np. na jednoosobowego przedsiębiorcę i jego działania ma w rzeczywistości inna osoba).

Ustalając dane beneficjentów rzeczywistych, aktualnie nie można poprzestać tylko na ustaleniu tych informacji w Centralnym Rejestrze Beneficjentów Rzeczywistych (CRBR). Jeśli dealer-instytucja obowiązana zidentyfikuje rozbieżności między ustaloną przez siebie listą beneficjentów rzeczywistych a ujawnioną w Rejestrze, powinien ten fakt zgłosić do Generalnego Inspektora Informacji Finansowej (GIIF) wraz z odpowiednią dokumentacją.

Weryfikacja i ocena ryzyka da odpowiedź

Zidentyfikowane dane należy następnie zweryfikować, pod względem ich poprawności w oparciu o wiarygodne źródła i dokumenty, np. dokument tożsamości, dane pochodzące z rejestrów, np. KRS.

Przed przeprowadzeniem transakcji należy również dokonać oceny ryzyka związanego z tą transakcją i samym klientem. To, jaką prowadzi działalność, jaka jest jej forma organizacyjna, struktura oraz to, czy przeprowadzana przez niego transakcja jest związana z jego działalnością i dla niej typowa, czy nie, będzie miało istotny wpływ na ocenę poziomu ryzyka związanego z transakcją.

Jeśli przeprowadzone działania wskażą, że ryzyko jest niskie, wystarczy, by dealer zastosował standardowe (lub – w pewnych sytuacjach – nawet uproszczone) środki bezpieczeństwa finansowego. Jeśli zaś ryzyko będzie wysokie, by móc przeprowadzić transakcję, jest on zobowiązany do wdrożenia wzmożonych środków bezpieczeństwa finansowego. Jeśli nie obniżą one ryzyka do poziomu akceptowalnego i będzie się ono nadal utrzymywało na poziomie wysokim, niewątpliwie powinno to prowadzić do odstąpienia od przeprowadzenia takiej transakcji.

W przypadku, gdy w trakcie realizowania transakcji dealer poweźmie podejrzenie co do procederu prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, jest nie tylko jest zobowiązany do uruchomienia procedury wstrzymania transakcji (nie informując o tym potencjalnego klienta), ale też do dokonania zgłoszenia do GIIF. Organ ten należy zawiadomić również o transakcjach gotówkowych przekraczających równowartość 15 tys. euro czy zidentyfikowanych rozbieżnościach pomiędzy stwierdzonym stanem faktycznym a informacjami dotyczącymi beneficjenta rzeczywistego klienta ujawnionymi w CRBR.

Przy akceptowalnym ryzyku związanym z przeprowadzeniem transakcji i zastosowanych środkach bezpieczeństwa finansowego nie ma przeszkód, by sfinalizować transakcję. Ustawa nie precyzuje, jakie konkretnie środki bezpieczeństwa finansowego powinny zostać podjęte w odniesieniu do danej transakcji i klienta. To dealer musi je dostosować do poziomu ryzyka. Aby posiadać komfort w tym zakresie, firma powinna być w stanie udowodnić, że zastosowane środki były adekwatne dla danej transakcji. Wdrażana przez dealera procedura powinna obowiązkowo określać np. minimalną liczbę lub konkretne rodzaje źródeł tej weryfikacji (poza już wymienionymi – można wskazać np. umowę spółki Krajowy Rejestr Długów, Biuro Informacji Gospodarczej, CEiDG czy listę osób i podmiotów wobec których stosuje się szczególne środki ograniczające – dostępna jest ona na stroni Ministerstwa Finansów). Ważne, by fakt weryfikacji został udokumentowany.

Co należy ocenić?

W praktyce, gdy do dealerskiego salonu lub serwisu trafia klient, który zamierza uregulow zapłatę w gotówce, a wartość transakcji jest równa lub przekracza przywoływaną już równowartość kwoty 10 tys. euro, to jeszcze przed przyjęciem gotówki, pracownik powinni dokonać identyfikacji i weryfikacji klienta i jego beneficjenta rzeczywistego oraz oceny ryzyka prania pieniędzy, z jakim wiąże się przeprowadzenie tej konkretnej transakcji.

Skoro to pracownik (najczęściej sprzedawca) zatrudniony u dealera, będzie dokonywał ty czynności, najlepiej, żeby ocenę ryzyka związaną z transakcją przeprowadzał na bazie przygotowanego w tym celu i dostosowanego do potrzeb danej firmy kwestionariusza, za pomocą którego możliwa będzie ocena zagrożeń wynikających przykładowo m.in. z:

- branży, w jakiej działa przyszły klient,
- profilu działalności, zakresu oferowanych przez niego towarów lub usług,
- obszaru geograficznego, na którym prowadzi działalność,

- gotowości do współpracy klienta w zakresie udostępniania danych potrzebnych do jego identyfikacji (ryzyko przeprowadzenia transakcji zwiększa np. unikanie okazania dowodu tożsamości),
- zgodności transakcji z przedmiotem działalności klienta,
- ekonomicznego uzasadnienia planowanej transakcji.

Uwaga na PEP!

Dokonując identyfikacji i weryfikacji klienta oraz jego beneficjenta rzeczywistego, należy również sprawdzić, czy potencjalny klient nie ma statusu PEP, a więc czy nie jest on osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne. Transakcja z taką osobą wiąże się z wyższym ryzykiem prania pieniędzy, do którego należy dostosować odpowiednie (wzmoczone) środki bezpieczeństwa finansowego, np. przy podejmowaniu decyzji o przeprowadzeniu transakcji należy uzyskać akceptację kadry kierowniczej (np. członek zarządu lub dyrektor finansowy), ustalić źródło majątku takiego klienta, stosować różne źródła weryfikujące klienta i przekazane przez niego informacje itp. Wzmoczone środki powinny mieć zastosowanie nie tylko do klienta-PEP, ale również do członków jego rodziny oraz bliskich współpracowników. Co istotne, stosuje się je wobec takiego klienta również co najmniej przez okres 12 miesięcy od dnia utraty przez niego statusu PEP.

Pracując nad własną wewnętrzną procedurą przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu, należy zadbać nie tylko o to, żeby spełniała wymogi ustawy AML, ale też, by była ona precyzyjna i praktyczna, bowiem jej skuteczne stosowanie wymaga współpracy kadry zarządzającej dealera z pracownikami (głównie sprzedawcami), którzy realizują dużą część obowiązków firmy-instytucji obowiązanej w obszarze zapewnienia bezpieczeństwa przy nawiązywaniu stosunków gospodarczych oraz przeprowadzaniu transakcji okazjonalnej.

Autor: Anna Ziemnicka-Milej